

О.Д. Гринь

к.ю.н., доц.

ПРАВОВА ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯН

Ст. 1 Конституції України проголошує, що Україна є незалежна, демократична, соціальна і правова держава. Основний Закон фактично визначає національну ідею українського народу – побудувати демократичну правову державу, яка б відповідала кращим державотворчим традиціям західноєвропейських країн. Основною передумовою реалізації визначеного завдання є формування якісно нового рівня правової культури громадян, який би відповідав умовам демократичної правової держави.

Побудова правової держави без підвищення правової культури та рівня правосвідомості громадян є неможливою. Підвищення рівня правової культури суспільства, в свою чергу, вимагає підвищення рівня та якості організації правового виховання, яке здійснюється шляхом навчання, пропаганди, агітації та самовиховання. Водночас, найбільш ефективною і результативною формою правового виховання є правова освіта, тобто цілеспрямована, систематична діяльність навчально-виховних і культурно-освітніх закладів, спрямована на засвоєння необхідного рівня знань про державу і право, формування та підвищення рівня правосвідомості та правової культури, виховання учасників правових процесів в дусі поваги до закону та прав людини [1, с. 105].

У юридичній літературі питанню правової освіти присвячено увагу в дослідженнях таких вчених, як: Б.І. Андрусин, А.М. Гуз, В.С. Кахнич, О.О. Костенко, І.О. Кучинська, С.Б. Гавриш, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, В.Ф. Опришко, О.І. Пометун, Л.Т. Рябовол, І.О. Федоров, Т.М. Філіпенко, С.І. Шимон, Ф.П. Шульженко, Л.С. Явич, М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, О.В. Петришин, П.М. Білий, Н.М. Оніщенко, Ю.С. Шемшученко та ін.

Правова освіта забезпечується її органічним поєднанням із загальною середньою і професійною освітою, культурою, політичною, економічною, моральною, естетичною та іншими формами виховання; відкритістю й доступністю інформації про державу і право, про процеси у правовій сфері; систематичністю й безперервністю поширення та набуття знань своїх елементарних прав, дотримання своїх обов'язків [2, с. 42].

Задля цього правова освіта має здійснюватися у теоретичному, практичному, профілактичному, інформаційному, науково-просвітницькому та консультативному напрямках. Важливим при цьому є створення безперервної системи правової освіти, починаючи з дошкільних навчальних закладів з наступним продовженням у загальноосвітніх, вищих та інших навчальних закладах [1, с. 106].

Правова освіта існує в межах певної правової культури, справляє вплив на правову культуру і випробовує цей вплив на собі. Тому вона не може обмежуватися лише наданням правової інформації, а повинна бути спрямована і на формування певного типу особистості, яка вміє застосовувати одержані знання і робить це з особливою повагою до права [3, с. 361]. Правова освіта має сприяти формуванню високого рівня правосвідомості та правової культури громадян, вихованню неухильного дотримання норм чинного законодавства, правомірної поведінки особи та здобуттю знань й умінь орієнтуватися у правовому просторі. Саме тому Українська держава потребує проведення реформи в освітній сфері, одним із напрямків якої має бути ретельне вивчення основ права усіма суб'єктами, а не лише тими, які навчаються [1, с. 106].

У забезпеченості правової освіченості людей одна з головних ролей відводиться юристам. Саме юристи є основними носіями правової культури в суспільстві. І хоча вони не можуть бути ізольовані від усього суспільства, його культури, головна відповідальність за буття права і формування та функціонування правової культури лежить саме на них. На результуючому рівні формування правової культури їх роль як суб'єктів правовиховної діяльності виявляється як у безпосередньому впливі на правосвідомість і правову діяльність громадян, з одного боку, і своїх колег – з другого, так і у формі правового самовиховання, через постійне підвищення правової компетентності і формування морально-вольових якостей ставлення до права як «найсвятішого, що є у бога не землі» (І. Кант) [3, с. 361].

Правова освіта – це структурний комплексний компонент освіти України, що являє собою: діяльність органів влади, юстиції та освіти, направленої на розробку і запровадження напрямків, програм, рекомендацій, механізмів інформаційного та методологічного характеру з приводу забезпечення правової освіченості населення; комплекс заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття населенням правових знань та навичок; процес засвоєння правових знань, умінь та навичок з метою формування правової свідомості, правової культури особистості для реалізації правових поведінкових установок існування соціально неоднорідного суспільства [4, с. 100].

Підводячи підсумки, необхідно зауважити, що правова культура може існувати тільки в рамках закону, який, за умов демократизації, визначається українським народом, засобами створення максимальної відкритості й гласності всіх стадій правотворчого процесу. За цих умов значно збільшується роль правових знань населення, необхідність глибокого усвідомлення ними цінностей й можливостей юридичної форми суспільних правовідносин. Але, на жаль, рівень правової культури, як і всієї нашої культури у ці-

лому, поки не відповідає необхідному рівню суспільно-правового прогресу [5, с. 19].

Важливе місце у підвищенні правосвідомості і правової культури належить системі вищої юридичної освіти, яка покликана обслуговувати потреби демократичного суспільства. Вона спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців з професійним рівнем правосвідомості і правової культури.

Література:

1. Макарова О.В., Крилова Ю.І. Проблеми формування правової культури в Українському суспільстві / О.В. Макарова, Ю.І. Крилова // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2015. – Вип. 30. – С. 104-108.
2. Іваній О.М. Правова освіта як засіб формування громадянського суспільства / О.М. Іваній // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Юриспруденція. – № 22. – 2016. – С. 42-45.
3. Правове виховання в сучасній Україні: монографія / А.П. Гетьман, Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян та ін. ; за ред. В.Я. Тація, А.П. Гетьмана, О.Г. Данильяна. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2013. – 440 с.
4. Висоцька Л.В. Правова освіта: проблематизація питання поняттєво-категоріального апарату / Л.В. Висоцька // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Серія: Педагогічні науки. – Ч. 1. – 2017. – Вип. 152. – С. 99-102.
5. Дмитрієнко І.В. Українська правова культура: поняття, стан дослідження / І.В. Дмитрієнко // Право і Безпека. – 2006. – Т. 5, № 4. – С. 19-24